

Силабус
навчальної дисципліни
Актуальні аспекти тактичної медицини
2024-2025 навчальний рік

Освітня програма «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ЗАХИСТ УКРАЇНИ)»

Спеціальність: 014.16 Середня освіта (Захист України)

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Рівень вищої освіти: другий

Викладач (і)	Хатунцева Світлана Миколаївна
Посилання на сайт	https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=1401
Контактний тел.	095 461 33 15
Е-mail викладача:	katunceva1974@gmail.com
Графік консультацій	Вівторок 13.00 -14.20 год. Субота 13.00 -14.20 год.

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3/90	12	12	66	екзамен

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: тактична медицина, домедична допомога, невідклані стани, надзвичайна ситуація, травма, види ушкоджень, стрес.

Метою навчальної дисципліни «Актуальні аспекти тактичної медицини» є формування у майбутніх фахівців знань та практичних навичок з надання домедичної допомоги постраждалим при пораненнях, травмах, ураженнях в повсякденних, екстремальних і бойових умовах.

Предметом навчальної дисципліни є невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я.

Компетентості та програмні результати:

ЗК 1. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізовувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).

ГС 1. The ability to act responsibly and consciously on the basis of respect for human and civil rights and freedoms; exercise ones' rights and responsibilities; be aware of the values of civil society and the need for its sustainable development (civic competence).

ЗК 5. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (підприємницька компетентність).

ГС 5. The ability to generate new ideas, identify and solve problems, initiative and entrepreneurship (entrepreneurial competence).

ФК 8. Здатність здійснювати інтегроване навчання учнів.

РС 8. The ability to carry out integrated learning of students.

ФК 14. Здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'я збережувальні та інклюзивні технології під час освітнього процесу.

PC 14. The ability to organize a safe educational environment, use health and inclusive technologies during the educational process.

ФК 16. Здатність організувати процес навчання, виховання й розвитку учнів з використанням різних видів і форм їх навчально-пізнавальної діяльності.

PC 16. The ability to organize the process of learning, education and development of students using different types and forms of their educational and cognitive activities.

ФК 18. Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі.

PC 18. The ability to apply scientific methods of cognition in the educational process.

ПРН 2. Розв'язувати конфліктні ситуації у найбільш ефективний спосіб.

PLO 2. To resolve conflict situations in the most effective way.

ПРН 5. Приймати ефективні рішення під час викладацької діяльності.

PLO 5. To make effective decisions during teaching activities.

ПРН 7. Спілкуватися державною мовою.

PLO 7. To communicate in the state language.

ПРН 10. Володіти прийомами і засобами формування ключових і предметних компетентностей.

PLO 10. To have techniques and means of formation of key and subject competencies.

ПРН 11. Залучати до навчання предмета «Захист України» матеріал інших предметів.

PLO 11. To involve the material of other subjects in the teaching of the subject "Defense of Ukraine".

ПРН 12. Добирати доцільні методи і прийоми навчання предмета «Захист України».

PLO 12. To choose appropriate methods and methods of teaching the subject "Defense of Ukraine". ПРН 13.

Створювати ситуацію критичного та логічного мислення.

ПРН 15. Орієнтуватися в інформаційному просторі.

PLO 15. To orient in the information space.

ПРН 16. Оперувати безпеково-правовою інформацією в навчальному процесі.

PLO 16. To operate security and legal information in the educational process.

ПРН 18. Виявляти індивідуальний підхід до учнів з особливими потребами.

PLO 18. To demonstrate an individual approach to students with special needs.

ПРН 20. Оптимально структурувати навчальне заняття.

PLO 20. To structure the educational session optimally.

Зміст курсу:

Змістовий модуль № 1. «Надзвичайні ситуації природного, техногенного та соціально-політичного характеру, їх медико-санітарні наслідки. Перша домедична допомога в екстремальних і бойових умовах».

1. Надзвичайні ситуації природного, техногенного та соціально-політичного характеру, їх медико-санітарні наслідки.

Вступ до курсу. Концепція розвитку системи екстреної медичної допомоги. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах. Надзвичайні ситуації. Класифікація надзвичайних ситуацій. Рівні надзвичайних ситуацій. Виявлення та оцінювання обстановки в районі надзвичайної ситуації.

2. Первинний огляд постраждалого. Перша медична допомога в екстремальних і бойових умовах.

Основні принципи тактичної медицини і домедичної допомоги. Обсяг домедичної допомоги в залежності зони, у якій вона надається. Склад аптечки медичної загальновійськової індивідуальної. Медичне оснащення. Огляд пораненого за алгоритмом САВС або КОЛЕСО. Визначення стану непритомності за шкалою AVPU. Алгоритм MARCH. Надання домедичної допомоги постраждалому.

Змістовий модуль № 2. «Кровотечі і методи їх зупинки. Порушення прохідності дихальних шляхів. Домедична допомога».

3. Кровотечі і методи їх зупинки.

Види кровотеч. Класифікація кровотеч. Алгоритм надання допомоги при кровотечах. Симптоми внутрішньої кровотечі та дії при її виявленні. Правила накладання кровоспинного джгута, тугої

пов'язки та турнікету. Місця притискання магістральних судин з метою зупинки зовнішньої кровотечі. Тампонування рани. Пакет перев'язувальний індивідуальний (ППІ). Особливості вогнепальних поранень.

4. Порушення прохідності дихальних шляхів. Домедична допомога.

Алгоритм оцінки дихання і відновлення прохідності дихальних шляхів. Алгоритм надання допомоги при порушенні прохідності дихальних шляхів. Основні причини смертності при надзвичайних ситуаціях та у бойових умовах. Показання і протипоказання для встановлення назофарингеального повітровода, накладання оклюзійних наліпок. Визначення та класифікація травм грудної клітки. Допомога при травмах грудної клітки, зокрема при пневмотораксі (відкритому, закритому і напруженому).

Змістовий модуль № 3. «Види ушкоджень у бойових і небойових умовах. Домедична допомога при пораненнях, переломах, вивихах, розтягах».

5. Види ушкоджень у бойових і небойових умовах.

Види ушкоджень в бойових умовах. Види ушкоджень в не бойових умовах. Ознаки та класифікація ран. Основні принципи надання домедичної допомоги при пораненнях. Ознаки перелому різних відділів хребта. Імобілізація пораненого на щиті. Комірець Шанца. Поняття про імобілізацію. Принципи транспортної імобілізації.

6. Домедична допомога при пораненнях, переломах, вивихах, розтягах.

Визначення, ознаки та класифікація переломів. Абсолютні та відносні ознаки переломів. Методи зупинки кровотечі при відкритому переломі. Основні принципи надання домедичної допомоги при верхньої та нижньої кінцівки. Основні принципи імобілізації при травмах кінцівок. Методики накладання шин, в тому числі і з підручних засобів. Диференціювання видів пошкоджень кішцівок (переломи, вивихи, забої). Особливості вивихів у дітей. Основні принципи надання домедичної допомоги при вивихах. Визначення та ознаки розтягнення. Домедична допомога.

Змістовий модуль № 4 «Надання домедичної допомоги при термічних та хімічних ураженнях».

7. Надання домедичної допомоги при термічних ураженнях.

Принципи надання домедичної допомоги при термічних опіках різного ступеню. Алгоритм надання домедичної допомоги при опіках. Методи визначення площі опіків. Розподіл постраждалих на сортувальні групи відповідно до ступеню тяжкості опіків. Опікова хвороба. Алгоритм надання домедичної допомоги при перегріванні (гіпертермії). Принципи надання домедичної допомоги при відмороженнях і замерзаннях. Поняття «траншейна стопа».

8. Надання домедичної допомоги при хімічних ураженнях.

Хімічний опік: визначення та ознаки. Алгоритм надання домедичної допомоги при опіках шкіри хімічною речовиною. Алгоритм надання домедичної допомоги при опіках очей хімічною речовиною.

Електротравма: визначення та види. Принципи надання домедичної допомоги при електротравмі.

Змістовий модуль № 5. «Домедична допомога при найпоширеніших невідкладних станах. Засоби масового ураження».

9. Домедична допомога при найпоширеніших невідкладних станах.

Обморок (сінкопальний стан): визначення, причини, симптоми. Симптоми нападу стенокардії. Симптоми гострого порушення мозкового кровообігу. Інсульт: визначення, класифікація, ознаки. Домедична допомога при інсульті. Поняття про «гострий живіт», його симптоми. Домедична допомога при нападі стенокардії. Домедична допомога при підозрі на гостре порушення мозкового кровообігу. Домедична допомога при комі. Домедична допомога при судомному нападі. Домедична допомога при гострому болю у животі. Домедична допомога при непритомності.

10. Засоби масового ураження. Домедична допомога.

Алгоритм надання домедичної допомоги при ураженні хімічною, біологічною та ядерною зброєю. Правила користування індивідуальними засобами захисту. Правила одягання протигазу та алгоритм

надягання протигазу на потерпілого. Домедична допомога при ураженні хімічною зброєю. Домедична допомога при ураженні біологічною зброєю. Домедична допомога при ураженні ядерною зброєю.

Змістовий модуль № 6. «Медичне сортування при виникненні масових санітарних втрат. Медична евакуація. Поведінка людей в надзвичайних ситуаціях і бойових умовах».

11. Медичне сортування при виникненні масових санітарних втрат.

Медична евакуація. Принципи організації медичного сортування в Україні. Принципи і способи захисту медичного забезпечення населення за умов надзвичайних ситуацій. Основні завдання медичного сортування. Сортувальні категорії та категорії постраждалих. Вимоги до проведення медичної евакуації. Домедична допомога у процесі медичного сортування.

12. Поведінка людей в надзвичайних ситуаціях і бойових умовах. Бойовий стрес: ознаки, профілактика, домедична допомога. Основи психологічного захисту.

Поняття «стрес». Фази стресу. Класифікація стресу в залежності від подразника. Стадії формування після стресових порушень. Різновиди психологічного захисту населення. Мета та методи психологічної допомоги. «Професійне вигорання».

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Своєчасне виконання практичних завдань та самостійної роботи є обов'язковим. Відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки) відбуваються на консультаціях згідно графіку.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачі вищої освіти дотримуються правил академічної доброчесності згідно Положення про академічну доброчесність у БДПУ. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем.

Політика щодо відвідування. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають лекції і практичні заняття курсу. У будь-якому випадку здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: інтернет-ресурси, таблиці тощо.

Система оцінювання:

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1 - 6							100
M1	M2	M3	M4	M5	M 6	50	
8	8	8	8	8	10		

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел:

Базова

1. Екстрена та невідкладна медична допомога. У VI томах. Т. IV Клінічні маршрути (протоколи) пацієнта під час надання екстреної медичної допомоги на догоспітальному етапі: підручник для студ. Вищ. Навч. закл. / Крилюк В.О. та ін. - Київ: Ожива, 2020. 300 с.
2. Домедична допомога в екстремальних ситуаціях та медичний захист населення в надзвичайних ситуаціях : Навчальний посібник для підготовки фахівців першого (освітньо-професійного) рівня, галузь знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія» (1 курс) (за загальною редакцією Волянського П.Б. та Гринзовського А.М.) / Гринзовський А.М., Волянський П.Б., Калашченко С.І. та ін.]. Київ : ІДУЦЗ, 2018. 216 с.
3. Домедична допомога пораненим в умовах бойових дій : навчальний посібник / Бадюк М.І., Рудинська С.М., Ковида Д.В. та ін. К. : «МП Леся», 2018. 56 с.
4. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.03.2022 року № 441 Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0356-22#n42>
5. Перша екстрена і тактична медична допомога на догоспітальному етапі: навчальний посібник / В.С. Тарасюк, М.В. Матвійчук, І.В. Паламар та ін. 4-е видання. К.: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина». 2021. 504 с.
6. Тактична медицина: навчальний посібник / В. Д. Шищук, С. І. Редько, М. М. Ляпа. Київ: Вид. дім «СКІФ», 2022. 176 с.
7. Тактична медицина: Навчально-методичний посібник/ В.А. Ожаревський, І.В. Пальцев, Д.В. Опалак «та ін.». Львів: НАСВ, 2017. 113 с.

Допоміжна

1. Військова епідеміологія з епідеміологією надзвичайних ситуацій: підручник за ред. М.А. Андрейчина. Тернопіль: ТДМУ, 2015. 320 с.
2. Глазкова І.Я., Хатунцева С.М. Теоретико-методичні засади безбар'єрного освітнього середовища. Кол. монографія: Університети України в умовах нових реалій: збереження наукового та кадрового потенціалу : Наукова монографія. Рига, Латвія : «Baltija Publishing», 2024. – 408 с. С. 97-120 .
3. Домедична допомога (алгоритми, маніпуляції): Методичний посібник / В.О. Крилюк, В.Ю. Кузьмін, І.В. Кузьмінський, та ін. Київ, 2017. 120 с.
4. Домедична допомога Серцево-легенева реанімація (алгоритми, маніпуляції): Методичний посібник / В.О. Крилюк, В.Ю. Кузьмін, І.В. Кузьмінський, та ін. Київ, 2017. 73 с.
5. Домедична допомога Травма (алгоритми, маніпуляції): Методичний посібник / В.О. Крилюк, В.Ю. Кузьмін, І.В. Кузьмінський, та ін. Київ, 2017. 84 с.
6. Закон України №2801-ХІІ від 19.11.1992 р. «Основи законодавства України про охорону здоров'я». - Режим доступу: [Основи законодавства Україн... | від 19.11.1992 № 2801-ХІІ \(rada.gov.ua\)](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12)
7. Закон України №5081-УІ від 09.12.2015 р. «Про екстрену медичну допомогу». - Режим доступу: [Бір://гакоп2.гагіа. аоу.иа/1ат/5Ъо^/5081-17.](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17)
8. 10. Закон України від 01.01.2016 р. № 1489-14 «Про психіатричну допомогу». - Режим доступу: [Про екстрену медичну допомогу | від 05.07.2012 № 5081-VI \(rada.gov.ua\)](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14)
9. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 18.05.2012 р. № 366 «Про затвердження Загальних вимог щодо проведення медичного сортування постраждалих і хворих та форм медичної документації». [Про затвердження Загальних вимог... | від 18.05.2012 № 366 \(rada.gov.ua\)](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2012)
10. Екстрена медична допомога. Том I: допомога травмованим на догоспітальному етапі: національний підручник / В.О. Крилюк, С.О. Гур'єв, Г.В. Загорій, А.А. Гудима, Н.І. Іскра та ін. Київ. 2017. 504 с.
11. Екстрена медична допомога : підручник / [М.І. Швед, А.А. Гудима, С.М. Геряк та ін.] ; за ред. М.І. Шведа. Тернопіль: ТДМУ, 2015. 420 с.
12. Екстрена медична допомога (догоспітальні протоколи): посібник / за редакцією професора О.В. Богомолець, професора Г.Г. Роціна. Київ. Юстон. 2016. 212 с.

13. Наказ МОЗ України від 23.01.2016 року N 121 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при посттравматичному стресовому розладі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://moz.gov.ua/ua/portal/dn_20160223_0121.html.
14. Організація медичного забезпечення збройних сил європейських держав : навч. посіб. К., 2015. 104 с.
15. Медицина надзвичайних ситуацій: підруч. для студ. вищ. мед. навч. заклад. / Чаплик В.В., Олійник П.В., Омельчук С.Т. Вінниця : Нова Книга, 2012.
16. Наказ директора Військово-медичного департаменту Міністерства оборони України від 24.02.2017 №3 «Про затвердження Тимчасового порядку організації надання невідкладної (екстреної) медичної допомоги у Збройних Силах України».
17. Тактична медицина для підрозділів спеціального призначення. - пп «мвц «Медінформ», К 2016. 146 с.
18. Тарасюк В.С., Матвійчук М.В., Паламар І.В., Корольова Н.Д., Кучанська Г.Б., Новицький Н.О. Медицина надзвичайних ситуацій. Організація надання першої медичної допомоги: Підручник. - К.: «Медицина», 2011. - 526 с.
19. Хатунцева С.М. Методичні рекомендації до практичних та самостійних робіт з історії медицини та фізичної реабілітації. Бердянськ: БДПУ, 2022. 26 с.
20. Хатунцева С.М. Основи анатомії та фізіології нервової системи. Бердянськ: БДПУ, 2021. 82 с.
21. Хатунцева С.М. Глазкова І.Я., Ляхова І.М. Забезпечення безбар'єрного доступу до здоров'язбережувального освітнього середовища. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип. 1. 2023.436 с. С. 410-418.
22. Хатунцева С.М., Кара С.І. Методи біостатистики як елемент доказової медицини. Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини: досвід, проблеми, перспективи: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції. 15 грудня, 2023 р., Київ / Київ. Ун-т імені Бориса Грінченка; за заг. ред. О. В. Ярмолюк. К.: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2023. 542 с. С. 529-533.
zfv.s.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/ilid/kfvps/program/Тези_Конференція_ФЗФВС_Грінченко_12.2023.pdf
23. Расторгуєва І.С., Єфімова А.І, Хатунцева С.М., Кара С.І., Сучасні реабілітаційні технології у сфері здоров'я. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки, 2022, Вип. 3. Бердянськ : БДПУ, 2022. С. 381-388.*
24. Хатунцева С.М., Кара С.І., Пшенична Н.С., Расторгуєва І.С., Єфімова А.І. Формування професійної компетентності майбутніх фізичних терапевтів у процесі вивчення біологічних дисциплін. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Запоріжжя, 2022. Вип. 80. Т. 2. С.183–187.*
25. Glazkova, I., Khatuntseva, S., Vaseiko, Y., Shymanovych, I., & Yaroshchuk, L. Future teachers' training to application of cognitive barrier s in professional activities during the Covid-19 pandemic *Amazonia Investiga*, 1 (50), (2022), 66–78. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.50.02.7>
26. Glazkova, I., Khatuntseva, S., Yaroshchuk L. Professional Pedagogical Culture: Historical Culturological Aspect. *Revista Române ascăpentru Educație Multidimensională*, 12 (3), (2020), 144–162. URL: <https://publons.com/publon/36911847/> .
27. Khatuntseva, S., Kabus, N., Portyan, M., Zhernovnykova, O., Kara, S., & Knysh, S. The Method of Forming the Health-Saving Competence of Pedagogical Universities' Students. *Revista Române ascăpentru Educație Multidimensională*, 12 (1), (2020), 185–197. (Web of Science) (<https://publons.com/publon/32455010/>)
28. Khatuntseva S., Glazkova I., Khatuntseva O. Issue of barriers of self-knowledge in the process of formation of future specialists' readiness for self-improvement. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип. 2. Бердянськ : БДПУ, 2022. С. 455–463.
29. Khatuntseva S., Glazkova I. Characterization of barriers to be overcome in the formation of information and communication competence of a future specialist. XII International Scientific and Practical

Conference «Challenges and problems of modern science», January 04-05, 2024, London, United Kingdom. P.47-51. [GB.L-0405012024.pdf \(conference-w.com\)](#)

30. Khatuntseva S., Glazkova I. Psychological and pedagogical principles of preventing and overcoming barriers in students as a condition for the functioning of a barrier-free educational environment. Актуальні питання здоров'язбереження, безбар'єрності, фізичної терапії, реабілітації в умовах сьогодення: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 16-17 травня 2024 р., Ужгород / Упорядник: к.мед.н., доц. Мелега К.П. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2024. 203 с. С.177-180.

31. Khatuntseva S., Frolova O. Pedagogical barriers and ways to overcome them as an incentive for self-improvement. The 2nd International scientific and practical conference “Innovations in education: prospects and challenges of today” (January 16 - 19, 2024) Sofia, Bulgaria. International Science Group. 2024. 389 p. P. 183-186. [INNOVATIONS-IN-EDUCATION-PROSPECTS-AND-CHALLENGES-OF-TODAY \(1\).pdf](#)

32. Nalyvaiko O., Prokopenko A., Kabus H., Khatuntseva S., Zhukova O., & Nalyvaiko H. Project-digital activity as a means of forming digital competence of humanities specialties' students. *Information Technologies and Learning, Tools*, 87(1), (2022), 218–235. <https://doi.org/10.33407/itlt.v87i1.4748>

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>
2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org>
3. Медіатека кафедри
4. Інші сайти:

[Міністерство охорони здоров'я України \(moz.gov.ua\)](http://moz.gov.ua)

[Міністерство | Міноборони \(mil.gov.ua\)](http://mil.gov.ua)